

MAKOPPA PUBLIC MEETING MINUTES

ESKOM TRANSMISSION
MATIMBA B MARANG, DINALEDI & DELTA-EPSILON PROJECTS
PUBLIC MEETING
7 MARCH 2007 / 7 MAART 2007
VAN WYKSKRAAL LAERSKOOL - MAKOPPA

Item No.	Discussion / Bespreking	Action / Aksie
1.	<p>Verwelkoming en bekendstelling / Welcome and introduction</p> <p>Jonel Boonzaaier het almal verwelkom. Sekere lede van die projekspan is nog nie teenwoordig nie maar die vergadering sal solank begin al is almal nie teenwoordig nie.</p> <p><i>Jonel Boonzaaier welcomed everyone. Certain members of the project team have not yet arrived, but the meeting will start although not everyone is here.</i></p> <p>Jonel het ook almal bekend gestel: Jean Beater: projekbestuurder vir die OIS-proses vir die Delta-Epsilon projek Jacques Boonzaaier: projekbestuurder vir die OIS-proses vir die Matimba Marang/Dinaledi projek Jonel Boonzaaier: publieke deelname konsultant</p> <p><i>Jonel also introduced everyone: Jean Beater: project manager for the EIA process for the Delta-Epsilon project Jacques Boonzaaier: project manager for the EIA process for the Matimba Marang/Dinaledi project Jonel Boonzaaier: public participation consultant</i></p> <p>Jean Beater sal eerste aan die woord kom en 'n voorlegging doen oor die Delta-Epsilon projek. Daarna sal Jacques Boonzaaier aan die woord kom en 'n voorlegging doen oor die Matimba Marang/Dinaledi projek en daarna sal geleentheid gegun word vir vrae en bespreking.</p> <p><i>Jean Beater will first do a presentation on the Delta-Epsilon project. Then Jacques Boonzaaier will do a presentation on the Matimba Marang/Dinaledi project. Thereafter opportunity will be given for questions and discussions.</i></p>	
2.	<p>Bywoning / Attendance</p> <p>Die bywoningsregister is aangeheg / <i>The Attendance Register is attached.</i></p> <p>Verskoning / Apologies</p> <p>Geen verskonings is aangebied nie / <i>No apologies were received.</i></p>	
3.	<p>Projek Beskrywing / Project Description</p> <p>Jean Beater: Currently 90% of power generation in South Africa is in Mpumalanga. New coal fields have now been identified in the Waterberg Coal Reserves and because of this new power stations are being built in the Lephalale area. This power needs to be moved south to where the load capacity is. This is the reason for this project. Eskom is planning for 6 x 765kV transmission power lines from the Delta substation (west of Lephalale) to the Epsilon substation (west of Potchefstroom) to transport this electricity.</p> <p>The 765kV lines have a servitude size of 80m wide, so running 6 lines together will have a servitude size in excess of 480m. The towers are 55m high.</p>	

MAKOPPA PUBLIC MEETING MINUTES

Item No.	Discussion / Bespreking	Action / Aksie
	<p>The EIA process for this project has started at the beginning of 2007 and will continue for about at least a year until a RoD (Record of Decision) has been received from the Department of Environmental Affairs and Tourism (DEAT). If this is a positive RoD, negotiations will begin with individual landowners whereafter construction of the lines will start.</p> <p>There are a number of irrigation points and game farms in this area and different land uses. More meetings will be held not only with this area, but with other FA's in other areas as well.</p> <p>Putting the 765kV lines underground is not an option that Eskom is considering for this project. There are no 765kV transmission power lines underground anywhere in the world at the moment and the cost of putting the lines underground is also very expensive, which will be forwarded onto the end-user of electricity.</p> <p>The corridors shown on the maps are preliminary corridors and can be moved depending on specialist studies and consultation with Interested and Affected Parties (I&APs). These are NOT final corridors.</p> <p>Jacques Boonzaaijer: Die Bestekopnameverslag vir die Matimba Marang/Dinaledi projek (3 x 400kV transmissie kraglyne van Matimba B kragstasie (naby Ellisras) tot by Dinaledi substasie (naby Brits) en Marang substasie (naby Rustenburg)) is verlede jaar November ingedien by die departement omgewingsake en toerisme (DOT) vir hulle goedkeuring vir die voorgestelde korridors soos gewys by die vergadering verlede jaar 31 Oktober. Wanneer DOT hierdie verslag goedgekeur het, wat hulle nog nie het nie, kan ons voortgaan met die detail studies in die korridors en dan die finale roete van die lyne bepaal.</p> <p>Daar sal dan 'n Omgewingsimpakverslag beskikbaar gemaak word aan die publiek vir kommentaar en dan sal die finale verslag ingedien word by die DOT vir die besluitnemingsrekord of "record of decision (RoD)". Daarna, indien dit 'n positiewe "RoD" is, sal onderhandelinge plaasvind met grondeienaars en daarna sal konstruksie begin.</p> <p>Op hierdie stadium is daar niks nuuts om vir julle te gee nie, aangesien die Bestekopnameverslag nog by DOT is en ons wag vir terugvoer vanaf hulle.</p> <p>Die kwessie of die 400kV lyne ondergronds kan gaan, kan nog in die Omgewingsimpakfase ondersoek word.</p>	
4.	<p>Discussions / Bespreking</p> <p>Verskeie kwessies is geopper en is in tabelformaat vervat in Aanhengsel 2. / Various issues were raised and these have been captured in table format in Appendix 2.</p>	
5.	<p>Afsluiting en die Pad Voorentoe / Closure and Way Forward</p> <p><i>The meeting was adjourned and everyone thanked for their time. The consultants will forward the attendance register to Johan Botes and Albrecht Pieterse.</i></p> <p>Die vergadering is verdaag en almal is bedank vir hulle tyd. Die konsultante sal die Bywoningsregister aanstuur aan Johan Botes en Albrecht Pieterse.</p>	

MARGEN INDUSTRIAL SERVICES
PBA INTERNATIONAL (SA)

ESKOM TRANSMISSION POWER LINES
MATIMBA MARANG, DINALEDI & DELTA-EPSILON PROJECTS

MAKOPPA PUBLIC MEETING MINUTES

APPENDIX 1: ATTENDANCE REGISTER
BYWONINGSREGISTER

MAKOPPA PUBLIC MEETING MINUTES

**APPENDIX 2: ISSUES RAISED DURING DISCUSSION
KWESSIES GEOPPER TYDENS BESPREKING**

NO	ISSUE / KWESSIE	COMMENTATOR / KOMMENTATOR	RESPONSE / ANTWOORD
1	Watter kriteria word gebruik om te bepaal waar die lyne moet gaan en hoekom word 'n reguit lyn nie oorweeg nie?	Attendee	<p>Indien dit 'n reguit lyn is sal die kraglyne deur geregistreerde natuur reservate gaan en dit word ingevolge wetgewing verbied. Die kriteria wat gebruik word om te bepaal waar die lyne moet gaan is spesialis studies wat vir die area gedoen word en die spesialiste maak sekere aanbevelings oor watter areas is meer of minder sensitief.</p> <p>Pilanesburg en Madikwe is geregistreerde natuurreservate en word beskerm omdat hulle geregistreerd is.</p>
2	Mense kom nie net na die Nasionale Parke toe nie, maar kom ook na "Conservancy Areas" toe. Die twee mees oostelike korridors moet ondersoek word omdat daar reeds bestaande kraglyne in hierdie korridors is.	Rubin Els	Neem hiervan kennis, en sal ook Rubin Els kontak vir meer inligting oor die "Conservancies".
3	Is dit alreeds vas dat daar 'n korridor gaan wees of moet daar die 2km skeidingsafstand wees?	Attendee	Beide opsies sal ondersoek word om te kyk watter opsie het die minste impak op die omgewing.
4	Die roete met die minste impak is om die lyne ondergronds te sit. Die drie korridors soos gewys op die kaarte, kan al 6 lyne in so korridor pas? En is dit moontlik dat Eskom kan instem tot die 2km skeidingsafstand?	Albrecht Pieterse	Die drie korridors soos gewys op die kaart is net nie breed genoeg nie om elkeen die 6 lyne te kan vat, met die 2km skeidingsafstand. Die 2km skeidingsafstand is 'n tegniese vereiste van Eskom, so dit kom van hulle af.
5	Is hierdie die finale lyne wat gelê gaan word?	Koos van der Merwe	Nee, hierdie lyne is bloot die voorgestelde korridors, wat nog kan verander, soos die omgewingsimpak proses vorder.
6	Is there a ruling that if 3 lines go through your property that Eskom buys the entire property?	Attendee	Eskom registers a servitude over your property, which is a right of way. There is no policy in Eskom that if 3 lines run over your property that they will buy the property. If lines take up more than 50% of your property they will consider buying the property.

MAKOPPA PUBLIC MEETING MINUTES

NO	ISSUE / KWESSIE	COMMENTATOR / KOMMENTATOR	RESPONSE / ANTWOORD
7	<p>In Australia they have power lines underground to save the kangaroos and gum trees. African countries are more spectacular than Australia and lines should go underground to save our beautiful country. Eskom must realise what the value of these properties are. If the lines are underground there is no visual impact and also people from overseas will not buy or visit properties with power lines on them. Met 'n oorhoofse kraglyn bly die skade vir altyd.</p> <p>Prof Bonsma van Onderstepoort het 'n studie gedoen oor die effek van EMF's op beeste – moet hierdie verslag kry. Daar is ook 'n verslag beskikbaar wat gedoen is as deel van 'n PHD oor renosters wat wys dat renosters nie onder deur die kraglyne loop nie, maar aan weerskante van die lyne bly.</p>	Rubin Els – Thaba Tholo	<p>The option of putting the 400kV lines underground can be investigated during the EIA phase. For the 765kV lines the underground option has not been done anywhere in the world, so it is not really an option to investigate.</p> <p>The consultants will contact Rubin for details on the studies done for cattle and rhinos.</p>
8	Boer naby die krokodil rivier met beeste en dus sal die beeste onder die kraglyne wees. So het nodig om te weet presies wat die effek van EMF's is op beeste. Verder veroorsaak die kraglyne ook permanente skade in die omgewing wat nie verreken en betaal word nie, en dit veroorsaak ook waardevermindering op plase.	Kallie Lee	There is a study done that shows the effect (if any) that EMF's have on people and animals. This study can be made available to I&APs. Jean Beater will forward the study to those who request it.
9	A number of questions are being asked about the Eskom negotiation and servitude process. As there is no one available from Eskom at this meeting, perhaps we can schedule another meeting at a later date to ensure that all these questions are answered by someone from Eskom.	Moses Mhlangu	This will be done. The consultants will arrange a meeting with landowners in this area and the consultants will ensure that a representative from Eskom will be available to answer questions regarding negotiations and servitudes.
10	Voordat die onderhandelaars kom gesels, wil ons eers weet wat gaan gebeur – daar moet besluite daaroor wees.	Albrecht Pieterse	Die omgewingsimpakproses het twee fases: die bestekopname fase (Scoping Phase) en die omgewingsimpakfase (environmental impact phase). Alle kwessies wat ontvang word word aangeteken en ondersoek en moet vervat wees in 'n dokument. Die Bestekopname fase is algemene studies wat gedoen word vir die totale studie area. Daar word dan korridors voorgestel. Die volgende fase ondersoek dan

MAKOPPA PUBLIC MEETING MINUTES

NO	ISSUE / KWESSIE	COMMENTATOR / KOMMENTATOR	RESPONSE / ANTWOORD
			in detail die korridors wat voorgestel is. Eskom moet kyk na die voorstelle van die konsultante, maar die Departement van Omgewingsake en Toerisme lever die finale besluit of die projek goedgekeur of afgekeur word.
11	Weet julle enigsins wat ons issues is?	Kiewiet van Rooyen	Ja, baie van die kwessies is dieselfde van area tot area, maar daar is ook kwessies wat spesifiek is tot 'n area. Al die kwessies ontvang vanaf julle vir beide projekte word opgeteken in 'n "Comment & Response Document" en so kan julle ook sien of julle kwessies aangespreek is.
12	Kan ons 'n omgewingsimpakgroep stig?	Attendee	Ja, dit is 'n goeie manier om saam te staan as 'n gemeenskap.
13	Die kraglyne gaan die omgewing in totaliteit verander en vernietig. Mense kom hiernatoe omdat hulle in die Bosveld wil wees en hulle wil nie kraglyne sien nie. 11 kraglyne oor 20-30km maak die area nutteloos. Kan nie aanvaar dat nuwe kraglyne hier sal gaan nie, en sal doen wat hulle kan. Maar as die lyne ondergronds gesit word, sal hulle samewerking gee.	Johan Botes	Dit word so aangeteken, maar sal ook vir Johan Botes en Albrecht Pieterse die Kontak besonderhede gee van Wilhelm Schack en Willie Brits wat omgewingsgroepe gestig het in ander areas.
14	Die probleem is egter as jy nie saam met Eskom werk nie, dan kan jou grond onteien word vir die kraglyne. So dit sal beter wees om 'n groep te stig om saam te werk as gemeenskap. Die impak op hierdie area is net te groot en moet kyk daarna, asook 'n voorstel wat sal kyk na bewaring van die omgewing wat hier is.	Albertch Pieterse	Word so aangeteken en konsultante sal ook name deurgee van ander mense wat groepe gestig het asook die lys van almal wat die vergadering bygewoon het.
15	Volgens 'n artikel in die Financial Week gaan die nuwe kragstasie by Ellisras 64 miljoen kubieke meter water gebruik en waar gaan die water vandaan kom? Volgens die inligting in die Financial Week gaan dit kom uit die	Henk Schutte	Hierdie word genotuleer en sal ook ondersoek word deur die konsultante.

MAKOPPA PUBLIC MEETING MINUTES

NO	ISSUE / KWESSIE	COMMENTATOR / KOMMENTATOR	RESPONSE / ANTWOORD
	Krokodilrivier Catchment en vervoer word oor 84km na die nuwe kragstasie toe.		
16	9 lyne oor 20-30 jaar is baie erg vir hierdie area en gaan die hele area opneuk, maak nie saak wat Eskom sê nie. Is nie tevrede met die lyne nie. Het van die ander groepe/vergaderings ook gevra om die lyne ondergronds te sit?	Kallie Lee	Dit word so aangeteken. Ja, baie mense het gevra om die moontlikheid te ondersoek dat die lyne ondergronds moet gaan. Soos verduidelik sal die 400kV's ondersoek word in die volgende fase.
17	Word daar gekyk na die langtermyn beplanning van Suid-Afrika en die effek van hierdie lyne oor 20 jaar?	Attendee	Ja, die lyne wat hier aangedui word is vir die Eskom se 20-jaar beplanning.
18	During the Assessment there must also be looked at costs from landowners and Eskom's viewpoint. Need to consider: cost of individual farmer, cost of visual impact, cost of tourism impact and cost of heritage impact. Other values with regards to underground options also need to be considered and investigated. Also need to look at the national interest and impact if power lines don't go ahead and people don't have electricity.	Attendee	This issue is noted and will be investigated during the Environmental Impact Phase for the projects.
19	Die 765kV kabels is baie groter – is daar ondergrondse kabels van die grote in SA?	Wynand	Nie seker nie – Eskom is besig om die kwessie van ondergronds teenoor bogronds te ondersoek, maar hierdie kwessie moet ondersoek word en antwoorde moet gegee word. Na verdere ondersoek, het die konsultante gevind dat daar nie 765kV lyne enige plek in die wêreld ondergronds is nie, wel 400kV lyne.
20	Kan toekomstige vergaderings asseblief op 'n Maandag of Vrydag gehou word om mense van Gauteng te akommodeer?	Attendee	Sover moontlik sal vergaderings so gereël word.